

Rebeca Gershon-Levi

Ребека Гершон

Произходът на моето семейство идва от град Пловдив. Родителите на майка ми и баща ми са родени и са живели в този град. Аз също съм родена в град Пловдив – на 29 май 1923 г. Животът ми като дете в този град беше невероятен. Пловдив беше спокоен, уютен и много добре уреден град. Къщата, в която съм родена не си спомням, защото сме живели под наем и затова сме се местили няколко пъти през времето на моето детство. По това време беше съвсем естествено да се живее под наем и повечето семейства живееха по този начин. Изобщо животът ми в Пловдив беше една приказка. Семейството ми не беше особено богато, но аз съм изживяла детството си много щастливо. Пловдив беше за мен някакво очарование.

Прадядо ми по майчина линия е живял в Пазарджик и е бил гръцки поданик. Неговият произход идва от Гърция. Кога е дошъл в България и откъде точно никога не е ставало дума в семейството на майка ми. Занимавал с търговия на дървен материал. Бил е много достоен и хубав човек. Спомням си, че баба ми, неговата дъщеря, ходеше всяка година да си заверява паспорта в службата по общинска безопасност в Пловдив, защото се водеше гръцка поданичка. Майка ми, нейната сестра и брат получават българско поданство след 18 годишната си възраст.

Прабаба ми по майчина линия се е казвала Естреа. Говореше и на ладино и на български. Прабаба ми по майчина линия живя доста дълго – при една от дъщерите си в Ямбол и идваше на гости в Пловдив при моята баба. Дори сме ходили на курорт – аз с баба ми и прабаба ми. Спомням си, че баба ми по майчина линия, Мазалтов Калев пишеше на ладино. Беше много спокойна и мила жена. Разказваше ми приказки, беше много сладкодумна. Имаше неизчерпаем списък от приказки. Любимата ми беше за 1001 нощ. Баба ми беше много интелигентна и добра и всички в Пловдив много я уважаваха и обичаха. Когато почина, вече бяхме отишли да живеем в София и аз бях в седми клас на гимназията.

Спомням си и един брат на прадядо ми, който живееше в Пловдив и беше много достолепен старик – много сериозен и достоен човек. Живееше на главната улица в града и аз му ходех на гости. Живееше сам с една домашна помощничка.

Майка ми Сарина имаше брат и сестра – Шмуел и Ернеста, а баща ми Алберт имаше трима братя и една сестра от първия брак на баща си – Шимон, Самуел, Йосеф и Матилда. Майката на баща ми е починала много рано и баща му се е оженил повторно. От втората съпруга на баща си има природени две сестри и един брат – Мари, Виктория и Леон.

Дядо ми по бащина линия, Аврам Гершон, е роден в Пловдив. Той беше комисионер по професия, но в по-голяма степен е издържан от баща ми и неговия брат, които бяха търговци и имаха голям магазин. Дядо ми и баба ми по бащина линия живееха в Пловдив на Сахат тепе в една стара българска къща с голям чардак[дървен навес] и огромен двор. Къщата имаше масивен каменен зид. Там имаше невероятна атмосфера. Аз много обичах да

ходя там. Къщата имаше три огромни стаи, които много ме впечатляваха, тъй като тогава живеех в по-скромно пространство. Там обичах да закусвам сутрин на софра [традиционна ниска масичка] попара [популярна закуска от надробен хляб и прясно мляко].

Дядо ми по бащина линия дружеше изключително с българи. Цялата му среда се състоеше от българи и имаше непрекъснато гости за обяд или вечеря. Беше строг, хубав мъж, не много висок на ръст. Изпитвах страхопочитание към него, тъй като беше много строг, но и много грижовен.

В близост до къщата на баба ми и дядо ми се намираше малък площад, в който се намираше цирка. За мен беше невероятно изживяване да ходя на цирк и да гледам номерата с животните. В тази част на града се намираше стопанското училище и смесената гимназия, в която учих една година преди да се преместим в София.

Дядо ми по майчина линия, Хаим Калеф, почина когато бях едва на шест години. Спомням си, че когато се разхождах из Пловдив чух две жени да си приказват на улицата за това. Бях много малка и не разбирах добре какво се случва. Стана ми ясно едва когато майка ми ми обясни. Според нашите обичаи жените не ходят на гробища и не помня абсолютно нищо от погребението.

В Пловдив сме живели на няколко места. Местили сме се много често. Къщата, в която съм родена, не си спомням. Къщата, в която живеехме първоначално в Пловдив, се намираше на главната улица "Цар Освободител" срещу Бунарджика. След това отидохме да живеем на Сахат Тепе на улица "Станфорд". На улица "Цар Освободител" сме живели два пъти – веднъж в началото на улицата, веднъж в нейния край. Първият път живеехме с хазяи евреи, които живееха на горния етаж, а ние – на долния етаж. В тази къща се роди брат ми.

Със сигурност си спомням, че когато живеехме в къщата срещу Бунарджика, нямаше електрическо осветление, тъй като вечерно време баща ми използваше фенер. Тогава имахме и момиче слугинче, което помагаше в домакинството. Една вечер, когато се прибирахме вкъщи от някакво гостуване аз започнах да закачам и дърпам момичето, което носеше на ръце брат ми, който беше бебе тогава. Момичето изпусна брат ми да падне на земята. За радост не се беше наранил, но аз изядох голям пердах. (или: "бях наказана от родителите си" б.а.).

Спомням си и друга случка от тази къща. Брат ми се роди много хубаво дете. Имаше къдрави коси, сини очи и големи бузки. Тогава започнах да ревнувам от него, тъй като цялото внимание вече беше насочено към него. Един ден помолих майка ми да го понося малко и заедно с мой братовчед излязохме на терасата. Бяхме купили големи червени бонбони и се опитахме да пхнем един такъв бонбон в устата на бебето. Едва не го задушихме и си получихме наказанието.

Брат ми, Хаим Алберт Калеф, е роден на 16. 1. 1929 г. в Пловдив. Там е бил в детска градина. Едва в София започва първо отделение, стига до трето и тогава ни изселиха в Плевен. Фактически в България той остана без образование. След като се върнахме в София той започна да работи. Беше сръчно момче изапочна работа в един обушарски цех. Когато заминаваше за Израел, направи разкошни туристически обувки за цялото семейство. В

Израел започна да се интересува от механика и завърши училище за “мазгер” механик, след което стана преподавател. Изработвал е проекти за големи конструкции в металургията.

Учех в еврейското училище до 4-то отделение. Беше ми много трудно и започнах да моля майка ми да ме премести. Особено трудно ми беше да науча едно стихотворение наизуст на иврит. До ден днешен не знам иврит и изпитвам голямо неудобство от това когато ходя в Израел.

Живеехме на улица “Карнеги” като срещу нас се намираше училището “Карнеги”. Преместих се в прогимназията в това училище, което се намираше точно от другата страна на улицата. Тази къща се намираше между Бунарджика и пожарната команда. Това е много приятен квартал в Пловдив. Там живеехме при една братовчедка на майка ми, която обитаваше първия етаж. При нас, на втория етаж, живееше още едно еврейско семейство, което беше пристигнало от Гърция. Започнах гимназиалното си образование в Пловдив – в 4-ти клас в смесената гимназия. През лятото на 1938 г. се преместих в София, където продължих да уча.

Най-накрая, преди да заминем за София, живеехме на Бунарджика, срещу главния вход - на улица “Цар Освободител”. Представляваше къща близък – една къща, разделена на две. Гръцкото семейство живееше в едната част – гъркинята със съпруга си, двамата и сина, които бяха ученици и една дъщеря. В другата част живеехме аз, майка ми, баща ми и брат ми. Имахме отделни входи за къщата. Самата къща разполагаше с голям двор и насаждения, за които се грижеше гъркинята. Спомням си, че тя се отнасяше много недоверчиво към нас, защото може би си мислеше, че ще повредим насажденията и, но след като ни опозна, започна да дружи с нас. Гъркинята беше протестантка и агитираше майка ми да ходи на събранията на протестантската църква. Аз я придружавах, защото ми беше любопитно да наблюдавам техните събрания и обстановката – как насядалите по скамейките хора пеят псалми, тъй като това го няма в нашата синагога. Сега тази къща не съществува, защото на нейно място е направена жилищна кооперация.

Много обичах да се разхождам из Пловдив и имах тази възможност. Любимите ми места бяха Сахат Тепе [един от тите хълма на града], Бунарджика, [един от тите хълма на града] река Марица. Събирахме се голяма група от деца и се скитахме из града. Играехме на много игри - като малка играех с момчетата на топчета. Тези топчета ги вземахме от бутилките за сода и лимонада. Играехме много и на стражари и апаши. Много интересна беше играта на духове. Събирахме се в къщи, спускахме пердетата и започвахме да викаме духове, докато не ни се привиждаше нещо и обикновено някой изпищяваше от страх. Разбира се, това правехме само когато родителите ни отсъстваха от къщи. Играехме и на криеница.

Спомням си, че когато живеехме на улица “Цар Освободител”, се събирахме няколко деца, на които бях казала, че ако копаяме, можем да достигнем до средата на Земята. Представях си, че там има езеро, до което има лодка, на която можем да се повозим. Започнахме да копаяме и разбира се, не стигнахме до нищо. Обичахме да берем сливи и други плодове от чуждите дворове и често ни се караха за това.

Винаги съм общувала с приятелите си на български език. Баба ми и майка ми говореха на ладино, но аз смятах този език за нещо архаично. Иврит не сме говорили. Едва сега започнах да се интересувам от ладино, защото виждам връзката с испанския език.

В семейството ми беше прието да се пазарува през дните сряда и четвъртък, а в петък да се готви. В събота не се готвеше, но се палеха електрически крушки и се слушаше радио; понякога ходехме и на кино. Семейството ми спазваше Кашер. Пазарувахме винаги от магазини, където равинът бе сложил печат и се ядеше изключително телешко месо. За първи път вкусихме свинско месо след 9 септ. 1944 г., когато имаше голяма криза за храна и бях получила от службата си такова месо, което занесох вкъщи и за първи път майка ми сготви свинско месо.

Когато бях малка, баба ми по майчина линия ме водеше на синагога. Спомням си, че ме водеше на празника Кипур – празника на всеопрощението – когато не се яде по цял ден и се вечеря в шест часа вечерта. Тогава близките си прощават взаимно греховете. Празникът е посветен и на мъртвите и на живите. Когато свещеникът завършваше словото си в синагогата, захапвахме първо една голяма дюла, която беше първото нещо, което се ядеше през деня. Беше истинско събитие, ако децата успеяха да издържат да не се хранят цял ден.

Празнувахме винаги Песах, когато най-възрастният от семейството чете молитвата за празника, свързана с легендата за спасяването на евреите от египетското нашествие. В нашата къща най-възрастен беше баща ми, но понякога се събирахме с близките на майка ми или на баща ми и тогава дядовците прочитаха молитвата. Бях по-привързана към семейството на майка ми, докато към роднините на баща ми изпитвах любопитство и интерес.

Почитахме и Ханука. Имахме специален свещник, който палехме на празника. Винаги се правеха богати трапези за празниците. На празника Пурим ми правеха торбичка с плодове – портокал, ябълка, фурма, рошков[специфично широколистно дърво] орех. Даваха ни и по някой лев и отивахме да се въртим на люлките.

Баща ми приемаше по свой начин религията. Преди всичко се вълнуваше от политиката – беше изключителен политикан. Баща ми не беше много религиозен. Но след като замина за Израел, стана по-религиозен. Там научи иврит и четеше вестници. Брат ми също научи иврит превъзходно, преподавал е на иврит. Баща ми беше много ученолюбив и четеше редовно, въпреки че не беше завършил училище. Беше отявленист ционист и ревизионист и аз редовно спорех с него, тъй като имах леви убеждения. Баща ми, както и брат ми, нямаша много време да четат и да се образоват. Въпреки това имаха изключително задълбочени познания по някои въпроси. Не бяха учили нещо специално, но имаха имаха изключителни познания по география, история и икономика.

Баща ми беше търговец и отявленист политикан. Той търгуваше с кинкалория и работеше повече със селяни. Продаваше панделки, дантели, копчета, но за мое съжаление не и играчки. Магазинът му се намирал на търговската улица близо до джамията при аптека “Марица”. Магазинът беше на два етажа. Първият етаж представляваше приемната, а вторият етаж беше за стоката. На първия етаж баща ми обичаше да приема гости. За тази

цел винаги имаше осигурени пресни банички и други неща за хапване. Баща ми беше отявлен ревизионист и ционист и беше член на организацията “Жаботински” – еврейска организация, която пропагандира идеята и има за цел възстановяването на територията на Израел с бойни средства. Името на организацията идва от името на нейния основател, който е бил полски евреин – Владимир Жаботински. По това време евреите в Пловдив имаха много разнообразни политически възгледи като баща ми беше от най-десните. Спомням си, че в организацията, в която членуваше баща ми, имаше и един Паси, който се явява дядо на сегашния министър на външните работи Соломон Паси.

Баща ми влагаше много средства в този магазин за политически сбирки и когато дойде кризата от 1929 г. , той фалира. Това е годината, в която се роди брат ми и оттогава започна бедността. Имаше домашна прислужница до времето, когато живеехме на улица “Станфорд”. След това вече нямаше възможност и майка ми сама пое домакинството.[През 1929 г. в България започва икономическа криза, която засяга и семейството на Ребека Гершон]

За мен Пловдив беше като еврейски град-държава. Чувствах се много уютно в Пловдив. Роднините ми бяха много задружни и винаги са се събирали и са държали един на друг. Освен това през 20-те години аз бях единствената внучка и се ползвах с изключителното внимание на целия род. Живеех безгрижно и не съм мислила за политическата и икономическата обстановка в България. Винаги съм била нахранена и добре облечена.

Всяка събота и неделя излизашме извън Пловдив. Понякога тръгвахме и в петък вечер. Придвижвахме се с талиги [четириколесни закрити каруци с два впрегатни коня]. Ходили сме в Коматово, Куклино, Марково [села в Пловдивско]. Минавахме през великолепни орехови гори, които за съжаление не съществуват вече. С нас носехме специални скари за барбекю, кладяхме огньове. Моите родители много обичаха разходките в околностите на Пловдив.

Често, обикновено в събота, отивахме на Бунарджика, където беше Казиното. Живеехме наблизо и сядахме заедно с познати семейства да послушаме музика. Навремето беше известен певеца и танцьора Джип. В събота на децата даваха пари и отивахме да ядем пържени дробчета, кебапчета, купувахме си царевичи, отивахме на сладкарница. Пловдив беше рогът на изобилието.

През 1937 г. родителите ми заминаха с брат ми за София, а аз оставах в Пловдив до следващата година. До заминаването си живях при моя вуйчо Шмуел и учех в смесената гимназия в Пловдив. Животът ми в Пловдив беше очарователен и когато дойдох в София плаках много. Цели шест месеца не можах да дойда на себе си. Аз заминах през лятото на 1938 г. за София, която тогава ми се стори отвратителна. Всичко ми беше чуждо и неприятно. Преживях много болезнено тази промяна. След няколко месеца отново заминах за Пловдив, тъй като бях във ваканция. Едва след като се върнах отново в София, успях да се адаптирам към новата обстановка, тъй като вече имах познати съученички. Ходех и в читалището, където също имах приятели.

След като заминаха за София, родителите ми отидоха да живеят първоначално на улица “Опълченска”, а след това – в къщата на една моя съученичка от гимназията на улица “Цар

Симеон". От тази къща ни изселиха в Плевен през 1943 г. Помня една бомбардировка в София, тогава живеехме на улица "Цар Симеон" при моята съученичка, която се казва Ани Пастуркова. Къщата беше на три етажа. Бомбардировката беше ужасна. Скрихме се в мазето на една съседна къща. Бомбардираха гарата, а жилището ни беше наблизо и всички гърмежи се чуваха много силно. В Плевен виждахме само ята от самолети, които отиваха към София. Променен параграф

Баща ми започна работа в София като търговски пътник в една шоколадова фабрика. Станаха близки със собственика, защото в лицето на баща ми той намери талантлив и отговорен човек.

Баща ми обикаляше страната и осъществяваше пласмента на продукцията в цялата провинция. Баща ми нямаше възможност да влезе в контакт с евреите в София. Пътуваше през цялото време и изобщо не се задържаше в града. Обикаляше страната, беше контактен човек и имаше приятели навсякъде из страната. Нивото на семейството на собственика по нищо не можеше да се сравнява с нашето. Семейството му беше от преуспели селяни. Бях съученичка с дъщерята на собственика в Трета девическа гимназия.

Първите антисемитски настроения усетих през 1939 г., когато обявиха Закона за защита на нацията [множество наредби за репресии срещу евреите в Б-я]. Спомням си, че се разхождах по булевард "Христо Ботев" заедно с моя приятелка. Тогава няколко души "бранници" [организация за репресии срещу евреите] започнаха да ни закачат и тогава за щастие моята приятелка, която не беше еврейка се обърна за помощ към един случайно преминаващ офицер. Изпитвах голямо унижение, когато ходех със значката. Била съм истинска късметлика, че не съм поругавана и малтретирана.

Законът за защита на нацията от 1939 г. засегна първо собствениците на имоти – отнемаха им правото на собственост. Ние няхаме нито пари, нито собственост, но въпреки че баща ми работеше при български работодател, стагнацията започна да се усеща и при нас.

През 1941 – 1942 г. "Бранник" беше официална организация [организация за репресии срещу евреите]. Имах съученичка от гимназията, която стана член на тази организация. Случи се така, че след много години я срещнах отново. Нейната личност беше много отблъскваща. Срещата беше случайна на входа на Съдебната палата. Бяхме заедно с моя втори съпруг, който я познавал от службата си. Тогава съпругът ми я разцелува без да знае за моето отношение към нея. Аз реагирах емоционално и му зашлевих шамар. Тогава бях стажант в Съдебната палата, а съпругът ми беше юрист. След тази случка, макар и трудно, съпругът ми ми прости.

Завърших гимназия през 1941 г. През 1942 г. ни окачиха значките, за да личи, че сме от еврейски произход, но не загубихме кураж. Опитах се да започна работа в София, тъй като бях завършила машинописни курсове. В София няхаме възможност да се установим постоянно, защото няхаме възможност за това. Семейството ни разполагаше с една заплата – тази на баща ми, а аз и брат ми бяхме ученици. Но през 1943 г. дойде известие, че сме изселени в Плевен. Бяхме принудени да разпродадем цялата си покъщнина от къщата на улица "Цар Симеон", в която живеехме тогава. Променен параграф

Моите роднини от Пловдив не бяха изселени от града. Имали са ограничителен режим. Не са могли да ходят на работа и да напускат града.

Леля ми по майчина линия беше женена за равин в Бургас. Той имаше гръцко поданство. Когато са започнали гоненията срещу евреите, околийският управител на Бургас е посъветвал равина да напусне страната, за да не попадне в концлагерите. За една вечер се приготвят и заминават за Турция през 1942г. и оттам в Израел. Леля ми тогава е имала две деца. В Израел не е живяла щастливо и се е развела с мъжа си. Пишихме си писма, от които стана ясно това. Писах ѝ, че ще направя всичко възможно, за да ѝ помогна да се върне в България, ако желае това. Но тя не пожела и остана в Тел Авив в Изарел, където почина от левкемия. Много обичах тази моя леля.

В Плевен първоначално ни настаниха в едно училище и след това ни разрешиха да си наемем квартира, която представляваше една стая. В Плевен живеехме до пътя, който водеше към затвора "Кайлъка" ["Кайлъка" е използван и за концентрационен лагер]. Този район е в покрайнините на града. Хазяите ни бяха много любезни и ни канеха да си наберем грозде от тяхната овощна градина. Хранехме се в обществена кухня [на определено място в града в определен час се раздава безплатна храна за новопристигналите евреи]. Започнах работа в една фабрика за обувки. Станах "саяджийка" – правихме "саите"- това са горните части на обувките.променен параграф

В Плевен имах един изключително неприятен период. Единствено хората около мен бяха добри. В общарската фабрика работех заедно с много други момичета, други хора отиваха да работят по лозята. Във фабриката бях репресирана от един майстор, който непрекъснато ме наблюдаваше и се занимаваше само с мен. Издевателстваше над мен и когато беше в лошо настроение ме караше да излизам навън и да събирам изрезки от кожата за обувки без никакъв смисъл. Накрая собственикът на фабриката дойде при мен и ме посъветва да напусна и аз напуснах. Отидох в друга фабрика, където собственикът беше фашист. Там за щастие работеше един симпатичен евреин на възрастта на баща ми, който ме ориентира в обстановката и ме покровителстваше през цялото време. Слава Богу, дойде 9. септември[комунистически преврат през 1944] и напуснах.

Майсторът от фабриката имаше нахалството да дойде в София и да ме потърси. Тогава аз го заплаших с арест. Не можех да проумея как възрастен човек със семейство може да постъпва така.

Това беше изключително лош период за мен. Благодарение на това, че ние, евреите умеем да се организираме, успяхме да преживеем. Събирахме се всяка събота и неделя с повод и без повод. Дори бяхме направили музикална група, в която се свиреше на цигулки. Пеехме, изнасяха се беседи.

В Плевен се случи нещо любопитно и парадоксално. Запознах се с трима младежи, които се държаха с мен като с принцеса, въпреки че бяха с крайно десни убеждения. Дори единият от тях беше легионер [профашистка организация до 1944 г.]. Покровителстваха ме и дори единият от тях беше влюбен в мен и ми подари красива гривна. Правихме си разходки, гостувах му и му имах безкрайно доверие. Тези младежи се държаха с мен като истински джентълмени.

В Плевен се запознах с представител на известната и заможна фамилия Аseo, които бяха собственици на големи имоти в София, сред които и най-известното кино в града. Беше млад човек – студент, но беше с побеляла коса. Станахме близки, но след като се върнахме в София, пътищата ни се разделиха.

По времето на Холокоста вуйчо ми, баща ми и брат му бяха разпределени в трудови групи. Баща ми беше разпределен в трудовите групи [групи за принудителен труд] в Белене. Вуйчо ми не е бил изселен, но е държан в гето, което е било създадено специално за евреите. Баща ми беше изключително издръжлив човек. Бил е болен само веднъж на старини. През 1988 г. получи тежък удар и е настанен в дом с медицинско обслужване. променено според желанието на Дора от Венгрия

Когато баща ми беше в трудовите групи, няхахме никаква връзка с него. Едва по-късно научихме къде е бил разпределен – в Белене [населено място в северна България]. В Плевен не разполагахме с никакви средства освен с моята скромна заплата.

Върнах се в София през месец октомври 1944 г. Влаковете бяха претъпкани. След 9 септември 1944 г. веднага ме поканиха в областното управление на МВР в Плевен. Работех в нравствения отдел и пишех протоколи на машина. Когато бе обявено, че можем да се върнем в София, отидох при областния управител, който беше много симпатичен човек и ми даде много препоръчителни писма. Когато се върнах в София, отидох в Дирекцията на милицията на площад “Лъвов мост”. Там един много симпатичен човек ме прие на работа в паспортния отдел.

Родителите ми се върнаха малко по-късно от мен и намериха квартира на улица “Цар Иван-Асен II” в една двуетажна къща. Аз получих жилище от МВР на улица “Граф Игнатиев” и бул. “Толбухин” [днес “В. Левски”]. Тъй като квартирата на улица “Цар Иван-Асен II” беше една стая, отидохме да живеем на бул. “Толбухин 2”, откъдето се беше изнесъл мой колега. Там делихме жилището с една моя сънародничка еврейка, която първоначално отказваше да ни приеме, дори на два пъти ни изнасяше багажа от жилището. Накрая, все пак, станахме добри приятели. Тя живееше в едната стая, а моето семейство – баща ми, майка ми, брат ми и аз в стая, кухня и хол. Апартаментът беше огромен. След като се изселиха родителите ми от България в Израел, получих предложение да го купя, но първият ми съпруг Мюнцер Благоев не се съгласи, защото смяташе, че всичко ще се превърне в държавна собственост. По-късно се наложи да освободим жилището, защото сестрата на собственичката продаде жилището. Междувременно родителите ми и брат ми заминаха за Израел. Тогава се преместихме с първиях ми съпруг на ул. “Марин Дринов”.

На работното си място не съм имала конфликти заради еврейския си произход. Спомням си една случка, когато една служителка от Дирекцията на милицията разказваше на колегите си, че е била изгонена от една “мръсна” еврейка, която е била собственичката на жилището, в което е била настанена. Тогава съществуваше практика властите да настаняват новопристигналите в София хора в къщи и апартаменти на други хора. Аз също бях настанена в подобно жилище на булевард “Толбухин” [сега “Васил Левски”]. Същият беше случаят с тази служителка. Аз станах и и ударих шамар. Дори да живеех при българка, никога нямаше да я нарека така. След това имах неприятности от моя началник, който ме заплашваше със съд. В крайна сметка всичко се размина и дори останахме

приятелки с моята колежка. Животът е бил снизходителен към мен и не съм имала големи неприятности.

Имаше партийно решение от страна на БКП за заминаването на евреите – всички можеха да заминат. Но тогавашният началник на Дирекцията на милицията ме извика и ми съобщи, че дори да подам молба за заминаване, няма да ме пуснат поне 5-6 години. Действително, мен ме пуснаха да се видя с роднините си едва след 13 години – през 1963 г. След деветосептемврийския преврат от 1944 г. аз имах леви убеждения [прокомунистически]. Въпреки че много мои сънародници заминаха, аз не желаех това. Направих само формални постъпки, за да бъда толерантна към родителите си. Голяма промяна

След 9 септ. 1944 г. направих постъпки за специализация на брат ми в Чехия в училище на фирмата “Бата”. От мястото, в което работеше, не получи добра характеристика и не замина. Може би ако беше получил добра характеристика и бе заминал за Чехия, нямаше да замине така скоро за Израел. Това беше преломен момент в живота му.

След като се основа Израелската държава, евреите започнаха да напускат България. Родителите ми заминаха през 1949 г., а роднините ми в Пловдив – през 1948 г. След това имаше една голяма “алиа” – заминаха всичките ми приятели. От около 45 000 души тогава останаха 10 000, а сега в България не знам дали има 5 000 евреи. Моите родители са били настанени в т.нар. “срикове” – специални бараки. Брат ми не желаше да бъдат настанени в квартира в града и първото му жилище беше в Яфо – в новозаселената част на града. преместено

Баща ми е започнал веднага работа в Израел. Положението е било трудно, тъй като не е имало достатъчно работа за всички новопристигнали. Търсили са препитание на много места. Брат ми разказва една тъжна история, когато са ходили с баща ми от Пардес Хана, където са били на лагери, чак до Хайфа да търсят работа, но не са намерили, спали са на открито и са се върнали обратно. Брат ми е работил във варници, където са му били изгорени краката. После баща ми си намира работа в общинска строителна организация “Амидар” за строежи на жилища на новодошлите като домакин. Помагал е на хората да се настаняват и много са го обичали и уважавали. На 78 годишна възраст е обявил, че напуска и цяла група хора са дошли при него да го молят да остане. Получавал е добра пенсия, майка ми е получавала социална пенсия. Имаха собствено жилище, което са оставили на брат ми.

Преди изселването ни в Плевен посещавах много редовно еврейското читалище “Климентина”. Много обичах да чета и ходех там предимно да чета. Постепенно там се запознах с различни хора, които започнаха да се занимават с мен и да ме просвещават. Преди заминаването бях в еврейска среда. След като се завърнах от изселването продължавах да ходя в еврейския дом и дори участвах в хора на еврейския дом. Но като служител в милицията имах неограничено работно време и това ми попречи да продължа. Средата ми се обособи с работното място и приятелката ми от училище.

С първия ми съпруг се запознах в работата си. Той се казва Мюнцер Благовоев и не е евреин. Баща му е бил съратник на Георги Димитров [първия мин-председател на България след 09.09.1944 и председател на БКП] и Васил Коларов [министър в правителството на

Г.Димитров]. Неговото семейство е заминало нелегално в Русия през 1923г. През 1947г. се завръща от Москва. Завършил е право. През XII. 1949г. сключихме брак. Родителите ми не присъстваха.

По това време не чествах еврейските празници. След 09. IX.1944г. не беше актуално да се честват празниците. Повечето ми приятели бяха българи. Съпругът ми беше особен човек и живееше изолирано. Признаваше само братята си. Така постепенно се отчуждих от еврейската си среда.

Когато заминаха родителите ми, аз продължих да живея на бул. "Толбухин"2. Там живяхме и със съпруга ми. Той имаше конфликт с Вълко Червенков [тогавашен министър на културата] заради някакви възражения от страна на съпруга ми към управлението на коменистическата партия. От друга страна майка му беше със самочувствието на активен партиен функционер. Дори са били изгонени от жилището си по нареждане на Вълко Червенков.

Работих в Дирекцията на милицията до 1951г. Тогава изгониха съпруга ми Мюнцер Благоев, който работеше като инспектор, за неразбирателство с ръководството на Дирекцията и заедно с него – и мен. Бях много щастлива от този факт, защото докато работех там, бях много ограничавана и чувствах, че работата ми тежи. Тогава получихме по една заплата допълнително и аз си спомням, че отидох в магазина за платове, който се намираше на мястото на Американското посолство и си купих прекрасни платове. Получих препоръки за работа, докато него го уволниха и го наказаха партийно. Препоръките ми бяха за три места. Аз избрах съюза на Българо-съветските дружества. Другата ми препоръка беше за Градския комитет на БКП. Съюзът на Българо-съветските дружества се намираше на ул. "Мизия" и започнах работа като завеждащ връзки с чужбина. Там работих до заминаването ми в Китай.

Мюнцер Благоев бе уволнен през 1951г.. Чак през 1954г. започна работа. Хранила съм го 4 години. През 1954г. чрез министъра на финансите – Кирил Лазаров, който му е бил кръстник, влиза във МВНР с длъжност "аташе по печата". През 1958г. бе предложен за заминаване в Китай и заминахме. Там живяхме 4 години. Мюнцер Благоев работеше като втори секретар на българското посолство в Китай.

Когато бях в Китай пращах писмата до родителите ми до майката на Мюнцер в България и тя ги слагаше в друг плик и ги препращаше до Израел. От България пращах директно писмата си.

След като се завърнах, няхах работа и реших да завърша образованието си. През 1956г. бях положила изпити за специалност право. След това прекъснах контактите си с университета, тъй като няхах време да уча и работя едновременно. Когато се завърнах от Китай направих постъпки пред деканата да продължа следването си. Заръших през 1967 година, дипломирах се. Започнах работа в Съюза на юристите. След това бях юрисконсулт във "Водно стопанство" и оттам се пенсионирах.

Разведох се с Мюнцер Благоев през 1965г. заради големите неприятности, които сам си създаваше с конфликтното си поведение към официалната власт и произтичащите от това

последници върху мен. През 1974г. се объжих пак за мой сънародник от Пловдив, който познавам от ученичка. Вторият ми съпруг се казва Соломон Леви. Той ми остави син и дъщеря, които не бих имала, ако не го бях срещнала и с които сме в много добри отношения. Много са ми помагали – особено при преместванията ми в нови жилища. Времето, което изживях с втория ми съпруг беше изпълнено с много приятни мигове от пътешествия и екскурзии в страната. След като се оженихме, през 1975 г. , направихме едно пътуване до Израел като на връщане минахме през Гърция.

Докато бяха живи родителите ми, ходех много често в Израел – през 2-3 години. Понякога имах проблеми със заминаването си. Имаше една абсурдна ситуация - когато майка ми беше на смъртно легло ми казаха, че ще ме пуснат само ако отивам на погребение. Това се случи през 1983 година. Тогава вече беше починал съпругът ми. Майка ми почина през следващата година.

По време на войните в Израел аз бях изцяло на страната на моя народ, за което щях да получа наказание. Смятах, че тази държава трябва да съществува, защото заради нея са загинали хиляди хора. Тогава бях стажантка в Народния съд. Спомням си, че един млад колега, чийто баща беше декан на Икономическия факултет, носеше всеки ден карта на Близкия Изток и отбелязваше със знаменца мястото на военните действия.

Помня едно събрание, в което Тодор Живков [първи секретар на българската комунистическа партия] имаше доклад и стана дума за израелско-арабския конфликт. Тогава един от присъстващите се изказа, че е готов да отиде да се бие на страната на арабите, на което Тодор Живков отговори с ирония. .

Смятам за нормално развитието на политическите процеси в Източна Европа. Процесът на отваряне на Източна Европа е правилен.

Смятах нахлуването на руските войски в Чехия за нещо нормално. Мислех, че там стават лоши неща, така бях възпитана. По време на събитията в Чехия бях в Израел на гости на моя приятелка, която ми беше колежка от структурите на МВР. Тя беше голяма комунистка. В Израел беше омъжена за един много симпатичен лекар. Била е изгонена от МВР и наказана заради връзка с един от началниците си, който е бил обявен за “враг”. Нейното име е Бека Франсез. На това гости тя изрази позиция срещу намесата на Съветския съюз. Тогава бях изумена. За мен това беше ерес. Въпреки негативните последици върху мен от брака ми с Мюнцер Благов – знаех, че щом спомена, че съм му съпруга, ще бъда изгонена от работа – у мен бе останало убеждението, че трябва да бъда вярна на партията [БКП].

Пенсионирах се през 1978г. След 1989г. отначало бях много стресната. Струваше ми се, че се връщам назад към онова минало, от което се боях и което ненавиждах. След това разбрах, че е дошло време за промяна и на политиката и на икономиката. Съветският съюз пръв даде сигнал за това. Тогава разбрах, че не всичко е черно или бяло, че има и нюанси, че не всички които не са членове на БСП са фашисти, че не всички, които са членове на БСП са демократи и т.н. Започнах да чувствам хората като хора, а не като членове на дадена партия. След 1989г. бяхме изключително политизирани, беше еуфория. Сега разбирам, че един човек не прави политика. Уважавам хората заради качествата им.

Сега живея добре с помощта на брат ми, без грижа за насъщния. Посещавам еврейската общност. За съжаление нямам много близки приятели.